



basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE (FAL)

LEPHEPHE LA PELE (P1)

2018

MEMORANTAMO

MEPUTSO: 80

Palomoka ya matlakala a memorantamo ke 6.

KAROLO YA A: TEKATLHALOGANYO**POTŠIŠO YA 1****Tlhahlo ya go swaya tekatlhaloganyo**

- Ka gore šedi e letše go kwešišo, dikarabo tša mopeleto wo o fošagetšego le tša diphošo tša polelo di amogelwe, ntle le ge diphošwana tšeo di fetša tlhalošo goba kwešišo. (Le ge go le bjalo, diphošo di swanetše go laetšwa).
- Hlokomologa mantšu a molekwa a a šomišitšego go tšwa malemeng a šele, gomme o se mo fokoletše meputso ge e le gore karabo e sa na le mohlodi. Le ge go le bjalo, lentšu leo le tšwago malemeng a šele gomme le šomišitšwe sengwalweng, ebile le nyakega karabong, le amogelwe.
- Go dipotšišo tša boikgopolelo go se abje moputso go karabo ya EE/AOWA le KE A DUMELA/GA KE DUMELE. Lebaka goba ntlha ya go fahlela karabo ke yona e fiwago moputso.
- Ga go moputso wo o abjago go NNETE/MAAKA goba NTLHA/KGOPOLO. Lebaka goba ntlha ya go fahlela ke yona e hlokomelwago.
- Ge molekwa a ngwadile lefoko ka moka go karabo ya go nyaka lentšu le tee, aba moputso ge fela lentšu leo le thaletšwe.
- Ge karabo e nyaka dintlha tše pedi goba tše tharo gomme molekwa a file tše ntši, swaya tše pedi/tharo tša mathomo fela.
- Amogela polelo ya dimmotwana tša go fapana.
- Go dipotšišo tša go kgetha karabo ya maleba, amogela tlhaka yeo e sepelelanago le karabo ya nnete LE/GOBA karabo ya go ngwalwa ka botlalo.

- | | | | |
|-----|-------|--|-----|
| 1.1 | 1.1.1 | Dikuranteng. | (1) |
| | 1.1.2 | <ul style="list-style-type: none"> • Boradia • Batho ba go se be le nnete | (2) |
| | 1.1.3 | <ul style="list-style-type: none"> • Lerato la tšhelete • Go hloka tšhelete | (2) |
| | 1.1.4 | <ul style="list-style-type: none"> • Go buša molekane yo a go tlogetšego. • Go humiša motho. • Go tsoša motho bahung. | (3) |
| | 1.1.5 | <ul style="list-style-type: none"> • Badumedi • Baradia • Borakgwebo • Marabele • Mahodu • Dimpheane (Tše THARO fela.) | (3) |
| | 1.1.6 | O ithute godimo ga diphošo tša gago. | (1) |
| | 1.1.7 | <ul style="list-style-type: none"> • Ba nwa dihlare ka bontši. • Ba nwa dihlare tša go fapafapana. | (2) |

- 1.1.8
- O swanetše a tsoše ba gabo pele.
 - O swanetše go humiša ba gabo pele. (2)
- 1.1.9
- O ile a founela dinomoro tšeo di filwego gomme a botšwa gore a reke *airtime*.
 - Ga se nke a tsenele phadišano eupša o botšwa gore o thupile sefoka. (2)
- 1.1.10
- Ba a swarwa
 - Ba šomišwa go rekiša diokobatši
 - Ba fetoga makgoba a diokobatši (3)
- 1.1.11
- Balekwa ba tla tšweletša maikutlo a go fapana.
Mohlala: A lethabo
- Ke thabišwa ke gore batho ba ka se sa jelwa ditšhelete. (2)
- 1.1.12
- Balekwa ba tla tšweletša dikgopolo tša go fapana.
Mohlala:
- Bosenyi bo tla fokotšega setšhabeng. (1)
- 1.2
- 1.2.1
- Tšhilo
 - Lwala
 - Sego
 - Moeta
 - Morako
 - Mafata
 - Leswielo
- (Tše PEDI fela.) (2)
- 1.2.2
- B/Go tšweletša bupi.
- Mosadi o šila mabele go tšweletša bupi. (2)
- 1.2.3
- Seswantšhong go šomišwa tšhilo le lwala go tšweletša bupi.
 - Sebjalebja se šomiša metšhene go tšweletša bupi. (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KAKARETŠO**POTŠIŠO YA 2****Tlhahlo ya go swaya kakaretšo**

Go swaiwe go ya ka dinyakwa tša potšišo ya temana.

Kakaretšo e tla swaiwa ka mokgwa wo:

- **Kabo ya meputso**
 - Dintlha = 7
 - Polelo = 3
 - Palomoka = 10
- **Kabo ya meputso ya polelo ge molekwa a šomišitše mantšu a tlhalošo.**
 - 1–3 ya dintlha tša nnete - meputso 1
 - 4–5 ya dintlha tša nnete - meputso 2
 - 6–7 ya dintlha tša nnete - meputso 3
- **Kabo ya meputso ya polelo ge balekwa ba šomišitše mantšu a bona le ditsopolwa.**
 - Ge molekwa a tsopotše dintlha tše 6 go iša go tše 7 ka ntle le go di hlaloša, ga a fiwe meputso wa polelo.
 - Ge molekwa a tsopotše ntlha e 1 go iša go tše 5, tše pedi a di hlalošitše ka mantšu a gagwe, o fiwa meputso o tee wa polelo.

HLOKOMELA**Palo ya mantšu**

- Baswai ba kgonthišiše palo ya mantšu ao a šomišitšwego.
- O se fokotše meputso ge molekwa a se a bontšha palo ya mantšu goba ge a bontšhitše palo yeo e sego ya maleba.
- Ge molekwa a fetile palo yeo e beilwego ya mantšu, bala go fihla go a mahlano fela ka godimo ga palo yeo e beilwego gomme o hlokomologe seripa seo se šetšego sa kakaretšo.

Ditsopolwa		Mantšu a tlhalošo
1. ...se ba le barutiši ba lerato, ...	1.	Barutiši ba rate bana ba sekolo.
2. ...ba ruta barutwana go bala, ba ba botša dikanegelwana gore ba kgone go theeletša.	2.	Barutiši ba itokišetše ka tshwanelo gore barutwana ba be le kgahlego.
3. ...ba ba le nako ya go ruta dipalo...	3.	Bana ba rutwe dipalo.
4. Bjalo ka motswadi, dipoelo tša sekolo di bohlokwa.	4.	Motswadi a tsebe dipoelo tša sekolo seo a išago ngwana wa gagwe gona.
5. Ngwana o swanetše go ba le nako ya go raloka dipapadinyana...	5.	Motswadi a hlokomele gore sekolo seo se fele se na le nako ya dipapadi.
6. Ba hwetše mangwalo a go tsošološa le go tiišetša bokgoni.	6.	Barutiši ba tšwetše dithuto tša bona pele.
7. Sekolo sa kgauswi se loketše ngwana ka ge motswadi a tla kgona go tseba ge ngwana a eya sekolong ka mehla.	7.	Ngwana a išwe sekolong sa kgauswi gore a kgone go bonwa.

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: THUTAPOLELO LE TŠHOMIŠOPOLELO**POTŠIŠO YA 3****Tlhahlo ya go swaya KAROLO YA C**

- Mopeleto
 - Dikarabo tša lentšu le tee di swanetše go fiwa moputso le ge mopeleto o fošagetše, ntle le ge phošo yeo e fetoša tlhalošo ya lentšu.
 - Go dikarabo tša go nyaka lefoko ka botlalo, mopeleto wo o fošagetšego o swanetše go šetšwa ge e le gore phošo yeo e tšwelela ka sebopego sa polelo yeo e lekwago.
 - Mo go lekwago khutsofatšo, karabo e be le maswaodikga a maleba.
- Sebopego sa mafoko se nepagale gomme se fiwe ka mafoko a feletšego go ya le ka taelo.
- Go dipotšišo tša go kgetha karabo ya maleba, amogela tlhaka yeo e sepelelanago le karabo ya nnete LE/GOBA karabo ya go ngwalwa ka botlalo.

- 3.1 C/Difofane tša SAA. (1)
- 3.2 O tla swarwa botse leetong la gago. (1)
- 3.3
 - Seswantšho
 - Ditlhakakgolo/Fonte ye kgolo
 (2)
- 3.4 Fasefase, go gatelela. (2)
- 3.5
 - Se fetwe ke monyetla wo! :modirišotaelo
 - O tla swarwa botse leetong la gago: modirišopego (E TEE fela.)
 (2)
- 3.6 Kgahlego/Tumo/Lethabo
Batho ba kgona go fihlelela ditefelo. (2)

[10]**POTŠIŠO YA 4**

- 4.1 se (1)
- 4.2 D/Wa ntwā (1)
- 4.3 Ka ntlong/phapošing
Re bona ka meaparo ya batho ba (Dieta tša go tsoga) (2)
- 4.4 Mpetha
 - Modiro o wela godimo ga mosadi
 (2)
- 4.5
 - Pudula ya 1 e laetša go bolela.
 - Pudula ya 2 e laetša go nagana.
 (2)
- 4.6 Balekwa ba tla fa maikutlo a go fapana.
Mohlala:
Manyami
- Go a nyamiša go bona banna ba hloriša basadi. (2)

[10]

POTŠIŠO YA 5

5.1	5.1.1	O na le mathata.	(1)
	5.1.2	Le kopanya dikgopolo/mafoko a mabedi goba go feta.	(1)
	5.1.3	Boagišani e tla ba bohwa. Tshwantšhišo.	(2)
	5.1.4	Yo o mo lletago. Le hlaola ka lediri	(2)
	5.1.5	Lehlaodi la sebopego, E hlaola sebopego sa lebotu le letelele.	(2)
	5.1.6	... ka – kgonego. ... tla – lebaka le letlago.	(2)
	5.1.7	Hlogwana – bonnyane/nyenyefatšo Bonana - ledirani	(2)
	5.1.8	Mo + tho Hlogo + modu	(2)
5.2	5.2.1	C/Basetsana.	(1)
	5.2.2	Terene/Setimela Seporo Mohlagase (E TEE fela.)	(1)
	5.2.3	Setimela ga se kitime Go šomišitšwe lebopi la leganetši 'ga se'	(2)
	5.2.4	Nka se šale ...	(2)

[20]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 40
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 80